

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ב. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תש"ע

פרשת בא

ויצא מעם פרעה בחרי אף. פרש"י על שאמר לו אל תוסף לראות פני. וקשה לי א"כ היה צלל השערה הריח בכעס. ואיך הלה עליו רוח"ק ושמע כל דבר ה'. אלא נראה דמשה ואהרן הסבירו לו כל המאמר והוא לא רצה לשמוע כלל. וע"ז יצא בחרון אף. מש"ה ויאמר וגו' : (ט) לא ישמע אליכם פרעה. מה שאחס מדברים אל פרעה. הוא לא ישמע כלל לא משום שהוא מיקל בכבודכם אלא כך הקשיחי את לבו שלא ישמע כלל : למען רבות מופתי בארץ מצרים. כפרש"י להגיע למכת בכורות וקריעה י"ס' ואלו שמע גהכבונן היטב: בזה המאמר היה יצא לבו לשמוע מזה בנו הבכור שהוא קשה מהכל כמש"כ לעיל ד' כ"ב : (י) ומשה ואהרן עשו את כל המופתים וגו' : היה ראוי לכתוב זה המקרא אחר מכת חשך שהרי במכת בכורות לא עשו מאומה. אלא שנס אזכרה זו להגיד לפרעה כי ימות בנו הבכור היה מוסח בפ"ע כמש"כ שם מש"ה אחר אוחה אזכרה פירש הכתוב מה שעשו משה ואהרן : ויחזק ה' וגו'. בלי שום טעם וסיבה אלא חיוזוק הלב בדרך פלא : בארצו. לא מיבעי שלא אבה להוסיאם לחרות אלא חסי' יציאה מקומיית לאיזה ימים לא אבה בעקשות הלב. ובא הכתוב להגדיל הסלא לפנינו. ללמדנו כמה מחשבת ה' עם רשעים להעבירם ע"ד חנושי פדי להוסיף להקשות ולפתוח להם פתח להמליא עונם פדי לאבדם :

א. העמק דבר
פרק יא' פסוקים ח"י:

שאלות

1. מה הקושי ב: "ויצא" ומה מצנהו?
2. איך הוא מבין את פסוק ט' ומה פירושו לכך?
3. פרשנו מוצא כי הנאמר בתחילת פסוק י"ד' אכן חושב שנאמר כאן, למה?
4. איך נצפה חיוזוק הלב של פרעה ומה משמעות הצנין?
5. מה מדייק פרשנו במלה: "מארצו" ולמה זה חושב לזו?
6. למה הקב"ה "מתעלל" ברשעים כל כך?

* * *

ב. רמב"ן
פרק יא' פסוק י':

ועם ומשה ואהרן עשו את כל המופתים האלה. הם המופתים הנזכרים למעלה ואמר זה בעבור שהשלים כל המעשים שעשו וגזרת מכת בכורות שכבר הודיעו אותה לפרעה. כי במיתה הבכורות אין למשה ואהרן בה מעשה:

1. מה הקושי האפשרי?
2. מה מצנהו?
3. מה חסו להדעים זאת כאן?

* * *

ג. אברבנאל .

פרק יב' פסוקים יד'-טו' :

ועל זה אמר הכתוב: "והיה היום הזה לכם לזכרון וחגותם אותו חג ליי"י". ש"היום" הוא יום חמשה עשר בניסן, שהרי בליל חמשה עשר אכלו את הפסח, ולבקר יצאו שנאמר (לקמן יג, ג): "זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים". ואלו היתה המצוה ההיא ליום אחר בלבר, לא היה הרבר נרגש. כי כמה מהאנשים יעברו יום אחר או יומים שלא יאכלו לחם כלל, או שיאכלוהו מצה, במקרה שקרה. לכן צוה יתברך שחג המצות יהיה שבעת ימים, כי הוא הקף שלם, וכשיתמירו בו באסור החמץ וענין המצות, ינרע שהוא חג ה'. וגם צוה במספר הזה מהימים, להזהירם שלא יאכלו חמץ מליל יציאתם ממצרים ער שיטבעו המצריים בים סוף. ואין הכוונה, שכל שבעת ימי החג יאכלו מצות בחיוב, כי המצה אינה חובה אלא בלילה הראשון, אלא שבכל שבעת הימים ההם, כל הלחם אשר יאכלו יהיה מצה בלא חמץ^מ.

והוא אמרו: "אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתים". ואין "היום הראשון" שנוכר כאן, הוא יום ארבעה עשר, כמו שפירש רש"י^מ, כי כמו שכתב הרמב"ן^ג, אין בכל הפרשה רמז ליום ארבעה עשר. אבל אמר: "ביום ראשון" - על יום חמשה עשר, שהוא ראשון לשבעת ימי החג. ולפי שתחלת היום הוא מן הערב שלפניו, לכן אמר: "אך ביום הראשון תשביתו שאור", ביום הראשון מימי החג יהיה נשבת החמץ מן הבית. וכן כתב הרמב"ם^{נא}, שבהכנס היום הראשון כבר יהיה נשבת החמץ מן הבתים.

והנה אמר: "תשביתו", ולא אמר: תוציאו. לפי שמדאורייתא בביטול בעלמא סגי, כלומר שדי שיבטל אותו בלבו ויהיה נחשב אצלו לעפרא דארעא (פסחים ד, ב). וענין "תשביתו שאור", הוא. לפי שהיה המנהג בארץ מצרים, וגם היום כן בכל ארצות הישמעאלים, שבכל יום ויום לשים לחם לאכול, כי מפני חוס הארץ יפסד הלחם כשיעבור עליו היום.

1. מה הפציה עם "היום" שפרשנו מנסה להשיב עליה?
2. למה החס הוא שפצה ימי?
3. כמה שונה היום הראשון מארץ המצרים?
4. ממה צריך "להשפית" את החמץ מן הבית?
5. מה ההפך בין "תשביתו" לבין "תוציאו" ואיך זה מלוטא להלכה?
6. הצוקדא למה היו מקררים מלוטאת עם כן, איך?

* * *

ד. המשתדל .

פרק יב' פסוק כט' :

[כט] והי' הזה כל בפור: דעת אייכהארן כי מתו בחולי הבא לפרקים בארץ מצרים וממית הבחורים, ויפה השיב ראזנמילר כי לא ימית הבכורות בפרט. ויוסט גילה דעתו ברמו (בספר הנדפס בברלין זה חמש עשרה שנה) כי משה הדג את הבכורות ע"י אנשיו לאור הלבנה, ושהיו הבכורות בכל בית נפרדים מיתר אנשי הבית ושהיו אצל האלילים, כי היו קדושים לאלהיהם, והיו אצלם ג"כ בהמות מוקדשות להקריב. תיאלמנה שפתי שקר! שהרי מלבד כי עליו להביא ראיה שהיו הבכורות יושבים בבית או בחדר מיוחד, הנה לא יובן, איך מלאו לבו של משה להקדים ולהגיד הדבר אל פרעה שימות כל בכור? והלא לא יימלט שקצת מהם נשמרו בלילה ההוא לדאות איך יפול הדבר; ועוד בכמה אנשים עשה משה הדבר הזה? כי הוא ציוה לכל העם שלא יצאו מפתח ביתו עד בוקר. אולי יאמר כי בני לוי היו עמו, אמנם לא יימלט שהיו קצת מבני לוי שכנים לבני שאר השבטים, והואיל והיו מתחברים לאכילת הפסח הוא ושכנו, לא יימלט שיהיה אחד מישראל רואה כי אחד מבני לוי איננו בבית, ומי יעלה בדעתו שהיו בישראל אנשים כ"כ גבורי לב לבוא בבתי המצרים אדונייהם,

גם בבית פרעה, להרוג את בכוריהם, ואנחנו רואים איך היו רכי לבב שלא עמדו נגדם כשהשליכו ילדיהם ליאור וכשאמרו שלא לתת להם תבן וכשראו אותם חונים על הים, ומי יאמין שלא היה בית פרעה סגור ונשמר שיוכל אדם להרוג את בנו בכורו ואיש לא ידע, ובפרט אחר שהזהר שימות, ואיך ייתכן לאנשים הנכנסים בבתים בחיפזון להרוג הבכורות, שיפנו להרוג בכורות הבהמות, ומה תועלת היתה להם בזה? ואיך יכניסו עצמם בסכנה שיוודע הדבר, כדי להמית הבהמות? וכן בכור השבי אשר בבית הבור, מה ראה משה להמיתם אחר שלא היתה לו בזה שום תועלת? ואיך נכנסו אנשיו בבית הבור? ואפי' יאומן שכל זה היה, היאומן שלא גודע הדבר, ולא היה שום מצרי שיראה אחד משליחי משה בא אל ביתו או יוצא מביתו, באופן שיוודע הדבר לעם ולמלך? כי אין ספק שאם נולד לפרעה שום חשש כי בני ישראל הם המכים בכוריהם, לא היה משלחם בשלום, אבל היה מתנקם מהם באף ובחמה ובקצף גדול — ראה כמה ביטולים הכופרים מעמיסים על עצמם, כדי שלא לקבל עליהם כי ה' עושה נפלאות בקרב הארץ. למען עשה כיום הזה להחיות עם רב, שתהיה ידיעת ייחודו ותאריו משתמרת בקרבו לתועלת כל יושבי תבל.

שאלות

1. מה הקושי צליו סופה כל סירושו של פרשנו?
2. איך הסביר אייכהארן את התוספה?
3. מהי תשובת ראזנמיילר להנ"ל?
4. מהי דעת יוסט ולמה פרשנו דוחה אותה?
5. פרשנו מרחיב ומסביר למה כל הדעות האלה כוזבות, התוכל לפרט דבריו?
6. מהו סיכומו של פרשנו לכל זה?

* * *